

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
FACULTATEA DE FILOLOGIE ȘI ISTORIE
CATEDRA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Aliona Zgardan-Crudu

**ELEMENTE DE PUNCTUAȚIE A LIMBII
ROMÂNE. NOTE DE CURS**

Chișinău, 2023

Lucrarea este aprobată pentru editare de Senatul Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, proces-verbal nr. 10
din 27.04.2023

Recenzenti:

Nina Corcinschi, doctor habilitat, conferențiar universitar, AȘM.

Valentina Ciobanu, doctor, conferențiar universitar,
UPS "Ion Creangă".

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Zgardan-Crudu, Aliona.

Elemente de punctuație a limbii române : Note de curs / Aliona
Zgardan-Crudu ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", Facultatea
de Filologie și Istorie, Catedra de Limba și Literatura Română. – Chișinău : [S.
n.], 2023 (CEP UPSC). – 40 p.

Bibliogr.: p. 40 (8 tit.). – [100] ex.

ISBN 978-9975-46-789-6.

811.135.1'36(075.8)

Z 59

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă ” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069**

CUPRINS

Preambul.....	4
Argument.....	6
Semnele de punctuație în limba română	8
I. CAZURI DE UTILIZARE A VIRGULEI.....	18
II. SITUAȚII DIFICILE DE PUNCTUAȚIE	35
Cazuri speciale de utilizare a virgulei în cadrul propoziției (virgula stilistică)	35
Bibliografie.....	40

Preambul

La cursul *Punctuația limbii române*, studenții vor însuși cunoștințe despre punctuația limbii române, despre situații dificile de utilizare/neutilizare a unor semne de punctuație, despre valoarea stilistică a semnelor de punctuație, despre importanța semnelor de punctuație pentru comunicarea scrisă. Totodată, studenții își vor forma abilități de utilizare a semnelor de punctuație în scris, de redactare a unui text, de analiză sintactică.

Obiectivele principale ale cursului sunt:

- asimilarea regulilor de punctuație;
- utilizarea corectă a semnelor de punctuație în comunicarea scrisă;
- aplicarea cunoștințelor despre regulile de punctuație în situații dificile;
- elaborarea unei comunicări scrise cu utilizarea semnelor de punctuație necesare;
- identificarea situațiilor de utilizare/neutilizare a anumitor semne de punctuație;
- informarea privind importanța cunoașterii regulilor de punctuație pentru un filolog.

Finalitățile de studii

La finele acestui curs, studentul va demonstra că este capabil:

- să prezinte cunoștințe cu privire la punctuația limbii române;
- să opereze cu semnele de punctuație în elaborarea unui text scris;
- să comenteze punctograma unui text;

- să interpreteze importanța utilizării corecte a semnelor de punctuație;
- să integreze punctuația în sistemul limbii;
- să delimiteze cazurile de utilizare corectă de cazurile de utilizare incorectă a semnelor de punctuație;
- să delimiteze situațiile în care se utilizează anumite semne de punctuație de situațiile în care este interzisă utilizarea acestor semne de punctuație;
- să clasifice regulile de punctuație;
- să comenteze valoarea stilistică a semnelor de punctuație.

Argument

Punctuația reprezintă un instrument important al scrisului, constituind un element absolut indispensabil al scrierii corecte. Ea prezintă un sistem de semne convenționale care au menirea de a marca grafic modificările intonației și pauzei în procesul rostirii unui cuvânt, unei propoziții sau a unei fraze.

Punctuația are oarecum caracter universal, deoarece diferite limbi utilizează cam aceleași semne de punctuație, plasându-le, în linii generale, conform aceluiași reguli. Misiunea de bază a semnelor de punctuație este să ajute la redarea în scris a intonației și pauzei din vorbirea orală, a raporturilor logico-semantice dintre cuvinte și propoziții. Normele (regulile) de punctuație urmăresc scrierea corectă a textului într-o limbă; un semn de punctuație poate schimba sensul enunțului. A utiliza corect semnele de punctuație înseamnă a te face inteligibil pentru persoanele care citesc ceea ce ai scris sau a-l ajuta pe eventualul cititor să înțeleagă gândurile și sentimentele redată cu ajutorul limbii. Totodată, utilizarea corectă a semnelor de punctuație facilitează citirea expresivă și intonațională a unui text, sesizarea adecvată a unui text, îl ajută pe cititor să înțeleagă emoțiile celui care scrie.

Pentru a scrie corect, este nevoie să cunoaștem regulile de utilizare a semnelor de punctuație. Aceasta presupune, implicit, cunoașterea gramaticii – în primul rând, a sintaxei. În felul acesta, punctuația devine un element important, chiar indispensabil, al culturii

scrisului și al corectitudinii lingvistice. Nerespectarea regulilor de punctuație duce la diferite confuzii, la denaturarea sensului și îl derutează pe cititor.

Suportul este destinat studenților de la Facultatea de Filologie și Istorie, dar și masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor didactice, tuturor celor care ar trebui să scrie corect sub aspect punctuațional.

Semnele de punctuație în limba română

În limba română se utilizează următoarele semne de punctuație:

- [.] – punctul;
- [?] – semnul întrebării (interogării);
- [!] – semnul exclamării;
- [...] – punctele de suspensie;
- [:] – două-puncte;
- [,] – virgula;
- [–] – linia de pauza;
- [–] – linia de dialog;
- [;] – punct-și-virgulă;
- [()] – parantezele;
- [„”] – ghilimelele;
- [-] – cratima;
- [/] – bara oblică;
- [] – blankul.

Punctul [.] se folosește:

- La sfârșitul propozițiilor enunțiative sau al frazelor care conțin propoziții enunțiative: *Deodată însă își făcu loc prin îngrămădeală un bătrân mărunt, îndesat, cu barba scurtă și țăpoasă, cu ochii ascuțiți și aspri.* (M. Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)
- La nume și patronimice prescurtate: *M. Cărtărescu, B.Șt. Delavrancea.*
- La unele cuvinte abreviate, frecvent întâlnite și lesne descifrabile: *str. (stradă), de ex. (de exemplu).*
- Între cifrele arabe (care indică data și luna: *16.08.1993, 13.06.2000*).
- În interiorul unei paranteze rotunde care conține o propoziție sau o frază incidentă ce începe cu literă majusculă: *Am venit la Ana (Nu puteam să nu vin.), să-i alin durerea.*

Punctul [.] nu se folosește:

- După titluri de cărți, de opere literare, denumiri de capitole etc.: *Cel mai iubit dintre pământeni; Levantul.*
- La încheierea textului scrisorilor intime (și oficiale), după expresiile de rămas-bun: *Pe curând; La revedere ș.a.*, precum și după prenumele sau prenume și numele ce încheie unele expresii stereotip de la sfârșitul scrisorilor sau al altor corespondențe oficiale: *Te sărut cu drag, Andrei.*
- Când se indică prin cifre sau litere data calendaristică: *30 septembrie 1969, 13 iunie 2000.*

- La punctele cardinale abreviate: *E (Est), V (Vest), S (Sud), N (Nord)*.
- La simboluri științifice în matematică, fizică, chimie, muzică: *O (oxigen), Ag (argint), pp (pianissimo)*.
- După parantezele rotunde în care a fost inclus numele autorului citat: *(Radu Paraschivescu)*.
- După denumirile prescurtate ale unităților de măsură: *kg (kilogram), ha (hectar), W (watt)*.

Semnul interogării/întrebării [?] se folosește:

- La finele propozițiilor interogative sau al frazelor interogative alcătuite din propoziții interogative: *Să fie oare cumplit la vedere precum se spune?* (M. Sadoveanu, *Frații Jderi*)
- La titluri de cărți, de opere artistice, articole, capitole ce conțin o întrebare: *Ce e amorul?* (poezie de M. Eminescu)
- După cuvinte sau grupuri de cuvinte interogative din dialoguri, care, de fapt, sunt niște propoziții eliptice: *Cum?*

Semnul exclamării [!] se folosește:

- La finele propozițiilor exclamative sau al frazelor cu propoziții exclamative ce conțin o admirație, o izbucnire sufletească, o poruncă, un îndemn etc.: *A! voi vă jucați cu mine!* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*); *Îți mulțumesc c-ai fost milos și m-ai scăpat d-acei oameni fără de lege!* (Al.I. Odobescu, *Doamna Chiajna*)

- La lozinci, chemări, comenzi, apeluri: *Vino cu mine! îi zise ea.* (I. Slavici, *Moara cu noroc*)
- La vocative, interjecții și expresii interjecționale la a căror rostire tonul se ridică: *Văleu! Ce spui?* (I. Creangă, *Moș Nichifor Coțcarul*)
- La formule ce conțin urări de bine, salutări, doleanțe, imprecășii etc.: *La mulți ani fericiți!*
- La unele titluri de opere literare: *Mortua est!* (M. Eminescu)
- La formulele de adresare de la începutul scrisorilor (intime și oficiale): *Dragă prietene!; Stimați colegi!*

Notă. După astfel de formule-titluri cel ce scrie este liber să pună și virgulă. În acest caz, prima propoziție de după titlul-adresare se va scrie cu literă mică și din rând nou. De exemplu:

*Dragă Andrei,
sunt bucuroasă să te pot revedea ...*

Punctele de suspensie [...], trei la număr, se folosesc:

- Pentru a marca întreruperea unui gând dintr-o propoziție, discontinuitatea în vorbire: – *Are friguri... e în deliriu, zise serios pleșuvul.* (M. Eminescu, *Sărmanul Dionis*)
- Pentru a atrage atenția ascultătorului/cititorului asupra elementului de text ce urmează sau pentru a-l surprinde: *E noapte...* (M. Eminescu, *Sărmanul Dionis*)
- După titlurile unor opere literare (mai ales poezii): *Dintre sute de catarge...*

- Pentru a indica o aluzie, un gând cu subînțelesuri: *Vei fi știind tu adevărul...*
- Când se întrerupe o enumerare: *Ai râs de toate: țară, oștime...* (V. Alecsandri, *Despot-Vodă*)
- În locul cuvintelor omise dintr-un text citat: *Nu vi s-a întâmplat, în crize de melancolie neagră, în plin delir saturnian... să rămâneți în mijlocul orașului și să n-aveți la cine să mergeți?* (E. Cioran, *Amurgul gândurilor*)
- La începutul propoziției care prezintă un fragment de gând legat de ceva anterior, dar rămas neexprimat, formându-se niște goluri: (...) *Mă cheamă viitorul la el...* (V. Alecsandri, *Despot-Vodă*)

Două-puncte [:] se utilizează:

- Înaintea părților omogene ale propoziției, după cuvintele generalizatoare: *Avem de toate: păduri, văi, dealuri.*
- La finele unei propoziții ce anunță o vorbire directă sau un citat: *Vorba poetului: „Mai am un singur dor”.*
- În fraze cu subordonate juxtapuse ce exprimă diferite raporturi (atributiv, completiv sau cauzal): *Acum capetele începuseră a se înfierbânta: vinul își făcea lucrarea.* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)

Notă. În situațiile ce urmează, normele de punctuație în vigoare permit utilizarea atât a semnelui două-puncte [:], cât și a liniei de pauză [-]:

- După expresii introductive stereotipe ca: *vorba cântecului, vorba ceea ș.a.*, urmate de proverbe, zicători, aforisme, expresii

înaripate: *Vorba ceea: de șapte ori măsoară și o dată taie./Vorba ceea – de șapte ori măsoară și o dată taie.*

- În titluri, când se face o precizare sau o îngustare a temei:
Inovația lingvistică: între normă și uz.

Linia de pauză [-] se folosește:

- Înaintea unui cuvânt generalizator, care încheie enumerarea (după părțile de propoziție omogene): *Danțul, muzica, pădurea – Pe acestea le-ndrăgii.*

(M. Eminescu, *Povestea teiului*)

- la izolarea cuvintelor și, mai ales, a propozițiilor incidente:
Fratele cel sărac – sărac să fie de păcate! – tot avea el o pereche de boi... (I. Creangă, *Dănilă Prepeleac*)
- Pentru a indica lipsa unei părți de propoziție (mai des, a predicatului sau a verbului copulativ *a fi*):

*C-am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți – munții mari,
Păsări – lăutari...*

(*Miorița*)

- În construcții eliptice, utilizate ca lozinci, chemări: *Ce este mai bun – tinerilor!*

- Pentru a despărți apozitiile și construcțiile apozitive, atunci când dorim să le evidențiem în mod special: *Visul lui – o aspirație ca un zbucium – îl îndemna să fie cutezător.*
- La izolarea a două enunțuri coordonate sau subordonate juxtapuse: *Moșul i-a îndreptat colțul la șalincă – să-i treacă ciuda mai repede.* (I. Druță, *Sania*)

Notă. În locul liniei de pauză, în aceste situații, s-ar putea folosi și alte semne de punctuație – virgula și două-puncte.

Linia de dialog [–] se folosește numai la vorbirea directă, pentru a despărți cuvintele autorului de vorbirea directă și pentru a indica începutul vorbirii fiecărei persoane dintr-un dialog:

- *Cine-i? strigă Tudor, sărind în sus cu ochii mânioși.*
- *Cine-i? rânji bătrânul.*

(M. Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)

Punct-și-virgulă [;] se folosește mai ales atunci când în propoziție sau în frază sunt utilizate și alte semne de punctuație; acest semn marchează o pauză mai mică decât la punct și mai mare decât la virgulă: *Stroici este un copil, care nu cunoaște încă pre oameni, nu știe ce este îmbunarea și minciuna; lui i se par că toate paserile ce zbor se mănâncă.* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)

Parantezele rotunde [()] se folosesc:

- La izolarea cuvintelor și a propozițiilor incidente: *Într-un rând (Și eu eram voluntir pe vremea ceea.), Cozma s-a trezit între zidurile Probotei.* (M. Sadoveanu, *Cozma Răcoare*)
- Pentru a include remarcile autorului în textele operelor dramatice: *Ian vedeți, mă rog, c-o făcut cu totul dimpotrivă... (Ie răvașul.)* (V. Alecsandri, *Chirița în provincie*)
- Pentru a indica autorul sau/și denumirea sursei din care este luat citatul: *Sinceritatea nu deschide totdeauna ușile, cum s-ar părea.* (M. Preda, *Delirul*)

Ghilimelele [„”] se folosesc:

- La vorbirea directă, indiferent de locul pe care îl ocupă, când aceasta nu este însoțită de linia de dialog: *„Ce-i cu tine?”, mă întrebă, căutând să se descurce din mreaja somnului.* (L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*)
- La citarea spuselor cuiva, la citate din diferite opere artistice, științifice: *Poetul Grigore Vieru spunea: „Limba unui popor este istoria lui”.*
- La indicarea în scris a denumirilor de instituții, publicații, organizații, opere artistice, științifice, decorații guvernamentale etc.: *Liceul Român-Francez „Gheorghe Asachi” din Chișinău, decorația „Ordinul Republicii”.*
- Pentru a prezenta în scris sensul unui cuvânt, al unei expresii sau al unui enunț: *Sensul cuvântului cash este „bani lichizi”.*

- Pentru a reda indicii calificativi în sistemul de învățământ: *Nota „zece” este cel mai înalt calificativ în sistemul de învățământ în Republica Moldova.*

Cratima [-] este, în primul rând, un semn ortografic. În calitate de semn de punctuație, se utilizează:

- Între cuvintele care se repetă imediat, formând o unitate:

Flori de tei deasupra noastră

Or să cadă rânduri-rânduri.

(M. Eminescu, *Dorința*)

- Între doi termeni ce exprimă o aproximație: *cinci-șase cărți.*
- Între numerale (reprezentate prin cifre): *5-6 ani.*

Bara oblică [/] se utilizează pentru a substitui:

- Prepozițiile *pe, supra, spre* în notarea fracțiilor: $1/3$, $3/4$ etc.
- Prepoziția *pe* în formule ce conțin unități de măsură: *km/oră.*
- Conjunțiile *sau, ori*, indicând opoziția – *fete/băieți* – sau o alternativă: *variantele Hristos/Cristos, datele și/sau informația recentă.*

Bara oblică se mai utilizează:

- Pentru notarea cifrică a datei: *10/03/2023.*
- Pentru a delimita versurile în transcrierea continuă, fără alineat: *Multe flori sunt, dar puține/Rod în lume o să poarte,/Toate bat la poarta vieții,/Dar se scutur multe moarte.* (M. Eminescu, *Criticilor mei*)

Blancul/Spațiul alb [] este un semn auxiliar de punctuație, care marchează absența oricărui semn. În scrierea limbii române, blancul nu precedă, în general, semnele de punctuație, dar le urmează.

Virgula [,] este cel mai des întâlnit semn de punctuație.

I. CAZURI DE UTILIZARE A VIRGULEI

În cadrul propoziției, virgula se folosește:

- Între părțile omogene simple și dezvoltate nelegate prin conjuncții: *Ceea ce-l atingea pe el erau trebuințele, suferințele, durerile și totdeauna rarele bucurii ale altora.* (I. Slavici, *Amintiri, Eminescu-omul*)
- Între diferite părți omogene (multiple) legate prin conjuncții coordonatoare copulative (*și, nici*) și disjunctive (*ori, sau, ba, când* – cu sens de *ba*), repetate. Virgula apare începând cu a doua conjuncție: *Cică era baba asta o zgrițuroaică urâtă și bățăioasa, și rea de mama focului.* (A. Vlahuță, *România pitorească*) Asemenea perechi de părți omogene apar cu diferite funcții sintactice.
 - Între substantivele în cazul vocativ: *Lasă, omule, zi-i mișel și pace!* (I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

Notă 1. Vocativele însoțite de interjecțiile *măi, fa, bre, hăi* se izolează împreună cu acestea: *Măi Grivei, este așa de grozav profesorul, că, de-ai vrea, și tu ai învăța carte.* (B. Șt. Delavrancea, *Domnul Vucea*) Interjecția *hăi* se mai poate lega de vocativ prin cratimă (*tată-hăi*), dacă se pronunță legat.

Notă 2. Când interjecțiile *măi, fa, bre, hăi* funcționează ca vocative, atunci ele se izolează de restul propoziției, indiferent de poziția pe care o ocupă în propoziție.

- Pentru izolarea vocativelor omogene: *Ei, măi Ștefane și Smărănducă, mai rămâneți cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am.* (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

- Pentru izolarea adresărilor simple și dezvoltate, a cuvintelor de adresare: ... *Ce am eu, Aniță, cu lemnele domnișorului?* (I. Agârbiceanu, *Costea pădurarul*); *Mă uit la tine, șubred vas de lut.* (T. Arghezi, *Dacica*)
- Pentru izolarea cuvintelor incidente (cu părere de rău, fără doar și poate, într-adevăr, firește, de bună seamă, de exemplu, ca întotdeauna, de obicei, prin urmare, în general, în fine, așadar, în concluzie, cu toate acestea, în primul rând, la urma urmei, mai ales, desigur, pe de o parte, în ultimă instanță): *Se întâmpla, firește, să guste ceva la vecini sau în vreo musafirie – mă rog, dar să stai două săptămâni așa, pe capul oamenilor, cum se poate?!* (I. Druță, *Odihna*)
- Pentru izolarea cuvintelor și propozițiilor numite „de umplutură”, cum ar fi: *mă rog, vasăzică, după cum se spune, frate, maică, mă-nțelegi, la drept vorbind, să spun drept, nu-i vorbă ș.a.: Care, vasăzică, un sfert și cu trei, un ceas, și până-n Popești unul și jumătate, fac două și jumătate...* (I.L. Caragiale, *La hanul lui Mânjoală*)
- Pentru izolarea imprecățiilor: *Dar ce frumoasă se făcu/Și mândră, arz-o focul...* (M. Eminescu, *Luceafărul*)
- Pentru izolarea cuvintelor de afirmare și de negare (*da, ba da; nu, ba nu*): *Ba, dumneata... îmbracă-te țărănește și amestecăți-vă prin mulțime.* (Camil Petrescu, *Un om între oameni*)
- Pentru izolarea interjecțiilor (se izolează prin „, ” sau prin „!”, dar după semnul „!” continuăm să scriem cu literă mică): *Ah!*

pâinea nu mă mai satură... picioarele nu mă mai țin. (B. Delavrancea, *Hagi-Tudose*)

- Pentru izolarea unui atribut exprimat printr-un adjectiv sau participiu, care stă înaintea cuvântului determinat: *Ostenită, femeia s-a așezat pe singurul scaun pus la intrare în gară.* (I. Druță, *Povara bunătății noastre*)
- Pentru izolarea unui atribut exprimat prin două adjective ori participii legate între ele cu conjuncția *și*; printr-un adjectiv și un participiu legate între ele cu conjuncția *și*. Izolarea este obligatorie când acest atribut este înaintea cuvântului determinat sau când stă după cuvântul determinat însoțit de un determinant sau mai multe: *Gânditoare și tăcută, luna-n cale se oprește.* (V. Alecsandri, *Concertul în luncă*)

Notă 1. În scopuri stilistice (de subliniere semantică și intonațională), poate fi izolat un atribut exprimat prin două adjective legate cu conjuncția *și*, ce urmează în imediata apropiere de cuvântul determinat: *Soarele, rotund și palid, se prevede printre nori...* (V. Alecsandri, *Iarna*)

Notă 2. Când atributul este exprimat prin două adjective legate cu un jonctiv *și* manifestă valoarea determinativă, necerând pauze și accentuare logică, el poate rămâne neizolat.

Notă 3. A nu se confunda atributul exprimat prin două adjective cu numele predicativ exprimat prin două adjective. Atributul se izolează, iar numele predicative – nu.

- Pentru izolarea atributelor exprimate prin construcții comparative (pot fi izolate și atributele circumstanțiale): *Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,/ Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsat...* (V. Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)
- Pentru izolarea atributelor dezvoltate, dacă sunt exprimate prin așa-numitele „construcții adjectivale” (*neagră de mânie, plină de ură, îmbătrânită de suferințe* etc.): *Deodată s-a oprit locului – a lăsat coaja jos și s-a uitat primprejur, plină de groază.* (I. Druță, *Povestea furnicii*)
- Pentru izolarea atributelor neacordate desfășurate (mai ales dacă ele urmează după un atribut acordat): *Generalul von Tiele era în prag; pe față aceea precisă, cu linii nete, ochii, de acel cenușiu care s-a încetățenit ca fiind „de oțel”, aveau o fixitate pală.* (R. Gary, *Himere*)
- Pentru izolarea atributelor neacordate desfășurate care urmează imediat după cuvântul determinat, dacă lor li se acordă o importanță deosebită: *Câmpia, cu verdeața și veselia primăvăratică, îl ademenea tot timpul.* (I. Druță, *Povara bunătății noastre*)
- Pentru izolarea atributelor neacordate dezvoltate (și simple), când ele se referă la pronume personale: *De abia scăpat din mâinile jupânesei, cu chica topor și cu obrajii bujorați de palme, el (Porojan) alerga la mine.* (V. Alecsandri, *Vasile Porojan*)
- Pentru izolarea atributelor exprimate prin comparații (cu adverbul comparativ *ca*): *Un bondar ambițios,/Ager ca și*

sabia,/Indignat și somnoros,/S-a pus rău cu vrabia. (G. Vieru)

Virgula va apărea înaintea primului element comparativ.

Notă. Virgula poate să apară înaintea adverbului comparativ *ca* atunci când intenționăm a accentua în mod expres comparația, ea având o deosebită importanță semantică și comunicativă.

- Pentru a izola atributele acordate introduse prin conjuncții subordonatoare concesive (*măcar, deși* ș.a.) sau coordonatoare adversative (*dar, da, însă* ș.a.): *Badea Pentelei era dintr-o familie de răzeși, numeroasă, dar sărmană.* (I. Druță, *Horodiște*)
- Pentru izolarea apozitiilor simple și dezvoltate care se referă la un substantiv propriu (uneori și comun) sau la un pronume: *În vremea asta Cătălin, viclean copil de casă, Ce umple cupele cu vin mesenilor la masă...* (M. Eminescu, *Luceafărul*)

Notă 1. Uneori apozitiile dezvoltate se lămuresc una pe alta, înlănțuindu-se în propoziție. În asemenea cazuri, ele se izolează ca și părțile omogene obișnuite.

Notă 2. Apozitiile se pot referi la un vocativ din propoziție. În asemenea cazuri, ele stau după vocative și se izolează.

- Pentru izolarea apozitiilor introduse cu ajutorul cuvintelor *adică, sau, ori, anume, zis, numit, poreclit, după nume* ș.a.: *Iacov Eraclid, poreclit Despotul, pierise ucis de buzduganul lui Ștefan Tomșa, care acum cârmuia țara...* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)

Notă. Uneori elementul *adică* nu deschide, ci închide construcția apozitivă.

- Pentru delimitarea complementelor sociative, în caz că sunt dezvoltate și plasate, de obicei, înaintea verbului-predicat. Aici izolarea se bazează pe principiul intonațional: *Împreună cu un coleg de clasă, am fost întemnițat.* (I. Kadare, *Păpușa*); *Și, împreună cu ea, mi s-au îngrămădit în minte, cu o claritate de cristal, stări pe care le-am avut întâmplător și pe care logica mea le respinsese.* (I. Kadare, *Păpușa*)

Notă 1. A nu se confunda complementul sociativ dezvoltat, format din substantive la acuzativ precedate de prepozițiile *cu...*, *împreună cu...*, cu subiectul compus având aceeași structură, deoarece primul se izolează, iar al doilea nu se izolează.

Notă 2. Când sociativul este plasat după verbul-predicat, el poate rămâne neizolat, căci formează un tot intonațional cu acesta.

- Pentru izolarea complementelor circumstanțiale opoziționale introduse, de obicei, prin locuțiunile *în loc de*, *în locul* etc.: *Moțoc îi sărută mâna, asemenea câinelui care, în loc să muște, linge mâna care-l bate.* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)
- Pentru izolarea complementelor circumstanțiale cumulative: *În curte, pe lângă două junci și patru berbeci fripți, erau trei poloboace desfundate, pline de vin; slujitorii mâncau și beau; boierii mâncau și beau.* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)
- Pentru izolarea complementelor circumstanțiale concesive introduse prin locuțiunile prepoziționale *în ciuda*, *în pofida*, *cu*

toată/toate: *Părinții tatei, cu toată răzeșia lor, erau oameni sărmani, aveau o casă plină de copii, care, cum se ridicau, își găseau singuri rost prin lume, muncind ba la unii, ba la alții.* (I. Druță, *Horodiște*)

- Pentru izolarea complementelor circumstanțiale de excepție: *Îndată ce sosise, Lăpușneanul porunci să umple cu lemne toate cetățile Moldaviei, afară de Hotin, și le arse, vrând să strice prin aceasta azilul nemulțămiiților, carii de multe ori, subt adăpostul zidurilor acestora, urzeau comploturi și ațâtau revolte.* (C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*)
- Pentru delimitarea punctuațională și intonațională a complementelor circumstanțiale condiționale în toate cele trei poziții posibile: *În caz de întârziere, se supără Pana Mina.* (M. Sadoveanu, *Frații Jderi*); *Dar Otilia era dușmănită de Aglae și putea, în cazul morții bătrânului, să fie oricând izgonită.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*); *Să-mi spui toate socotelile tale, să știu de unde să le iau, în caz de nevoie.* (G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)
- Pentru izolarea complementelor circumstanțiale de relație, introduse prin locuțiunile: *cât despre...*, *cu privire la...*, *relativ la...*, *cât pentru...* etc.: *Cât despre chestia adaptării la mediu, ce prezinți dumneata, nene Alexandre?* (I.A. Brătescu-Voinești, *În lumea dreptății*)
- Pentru a izola celelalte tipuri de componente circumstanțiale, care ori sunt precedate de prepozițiile, locuțiunile prepoziționale

sau conjuncționale *datorită, potrivit, conform, grație, în lipsă de, din cauza, din pricina ș.a.*, ori sunt prea dezvoltate și stau înaintea verbului-predicat. În cazul dat se aplică principiul intonațional: *De altfel, și el, spre deosebire de alți băieți, a rămas mai atașat de maică-sa și mai respectuos.* (L. Rebreanu, *Amândoi*)

Notă 1. Un complement circumstanțial desfășurat poate fi izolat și în poziție postverbală, dacă intenționăm a-l accentua în mod expres.

Notă 2. Poate fi izolat chiar și un singur complement circumstanțial, când este plasat înaintea verbului-predicat și când este accentuat logic.

- Pentru a izola complementele circumstanțiale de același fel care se precizează reciproc: *Dincolo, pe izlaz, aliorul se încolăcea de căldură.* (F. Neagu, *Dincolo de nisipuri*)
- Pentru a izola un complement circumstanțial de mod redat printr-o construcție comparativă (cu adverbul comparativ *ca*). Virgula apare înaintea primului element comparat și după întreaga construcție, dacă ea se află la începutul sau în mijlocul propoziției: *El vine, se înalță, în cercuri line zboară/Și, repede ca gândul, la cuibu-i se coboară.* (V. Alecsandri, *Oaspeții primăverii*)

Notă. Când în propoziție nu avem o construcție comparativă, ci o simplă comparație (cu adverbul *ca*), atunci aceasta din urmă funcționează drept complement circumstanțial modal și poate fi delimitată prin virgulă, dacă este accentuată în mod expres.

- Pentru izolarea unui gerunziu fără determinative, atunci când el este plasat înaintea verbului-predicat lămurit sau când între verbul-predicat și gerunziu, plasat după verbul-predicat, mai sunt cuvinte determinative: *Încetul cu încetul, crescând, îmi dădeam seama că familia noastră se afla în mijlocul unui proces început înainte de nașterea mea.* (I. Kadare, *Păpușa*); *Pâraiele umflate curg iute, șopotind.* (V. Alecsandri, *Sfârșitul iernii*)
- Pentru a izola două gerunzii care se leagă prin conjuncția copulativă și, referindu-se la același verb din propoziție: *Îs flămând și trudit ca un câine, zise cuconul Filip cu glasul-i gros, descălecând și luând calul de căpăstru.* (M. Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)
- La izolarea construcțiilor participiale explicative: *De-a lungul zidurilor împrejmuitoare mergeau cărărușe pe coasta dealului, curmate în cursul lor de mușunoaie de cârțițe.* (M. Eminescu, *Cezara*)
- Pentru izolarea construcțiilor gerunziale explicative. Acestea se plasează sau înaintea verbului-predicat, arătând accentul logic al frazei, ori după acesta. În cazul al doilea între verbul-predicat și construcția gerunzială sunt inserate alte părți de propoziție. Izolarea are loc în toate pozițiile: *Cârdurile de cucoare, înșirându-se-n lung zbor,/Pribegit-au, urmărite de al nostru jalnic dor.* (V. Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*)

Notă. Într-o propoziție sau frază se pot întâlni concomitent și construcții gerunziale, și participiale, izolându-se după normele de punctuație în vigoare.

- Pentru izolarea construcțiilor infinitivale antepuse verbului-predicat. Aceste construcții încep, de obicei, cu îmbinările prepoziționale *pentru a...*, *fără a...*, *spre a...*, *înainte de a...*, *până a...* ș.a. Separarea acestor construcții se justifică prin faptul că ele echivalează cu diferite propoziții subordonate: *Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, baba mai dură două case alătura, una la dreapta și alta la stânga celei bătrânești.* (I. Creangă, *Soacra cu trei nurori*)
- După formulele consacrate de la sfârșitul scrisorilor particulare, intime (și oficiale), mai ales atunci când nu este de față verbul-predicat. Semnătura celui care scrie se plasează cu un rând mai jos. De exemplu:

*Cu gratitudine,
Sergiu-Ionuț*

B. În cadrul frazei, virgula se folosește:

- Pentru izolarea propozițiilor coordonate adversative, introduse în cadrul frazei cu ajutorul conjuncțiilor adversative *dar, iar, însă, ci, și* (cu sens de *dar*), *da iaca, dacă* (cu sens de *dar*): *Sunt mândri de faptul că au un stat despre care zic că-i puternic, dar își petrec timpul încercând să-l facă să cadă (...)* (U. Eco, *Cimitirul din Praga*); *Acum s-a vindecat, iar nemțoaica aia micuță care s-a spălat pe picioare își frânge inima.* (H. Miller, *Tropicul Cancerului*); *Poporul acesta mi se închină cu vorba și cu buzele, însă inima lui este departe de mine.* (L. Tolstoi, *Evanghelia pe scurt*); *Nu ar trebui să se permită oricui să vadă o casă căreia i se ridică acoperișul, cum metresa care iubește nu lasă slugile să facă patul în care au fost îmbrățișările ei, ci îl strânge și-l aranjează singură, în clipa plecării.* (C. Petrescu, *Patul lui Procust*)
- Pentru izolarea propozițiilor coordonate explicative introduse prin adverbele *adică, anume*: *N-o mărturisea însă nimănui și se supăra când i-o spuneau alții, adică ce-ar fi mai breaz Ion cu dânsul?* (L. Rebreanu, *Ion*)
- Pentru izolarea propozițiilor coordonate conclusive introduse prin jonctivele *(și) deci, așadar, prin urmare, în concluzie, (și) de aceea, (și) de atâta* (cu sens conclusiv), *în consecință* etc.: *Scufundându-se în gazete, Titu își uită curând necazul, prin urmare, citi până se întunecă.* (L. Rebreanu, *Ion*)

- Pentru separarea propozițiilor coordonate copulative și disjunctive introduse prin conjuncțiile *și, ori, sau, nici, ba, numai*, în cazul în care ele se repetă: *Nu știi cum s-a făcut, că ori chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat.* (I. Creangă, *Capra cu trei iezi*)

Notă 1. Uneori conjuncția *și* poate să apară în cupluri, servind pentru a indica acțiunea și rezultatul ei. În asemenea cazuri, virgula se pune între cupluri, și nu în interiorul lor.

Notă 2. În cadrul unei propoziții coordonate, introduse prin conjuncția *și*, poate să mai apară un *și* ce leagă două părți omogene. În asemenea cazuri, al doilea *și* nu va mai primi virgula înainte, căci nu mai este vorba de *și* repetat.

- Pentru separarea în cadrul frazei a propozițiilor coordonate juxtapuse, care pot exprima diferite raporturi, proprii atât propozițiilor coordonate, cât și celor subordonate: a) raport adversativ: *Că tu ești drept, noi nedirepți...* (M. Eminescu); b) raport copulativ: *Vreme trece, vreme vine,/Toate-s vechi și nouă toate...* (M. Eminescu, *Glossă*); c) raport cauzal: *Adrian mânca doar jumătate din porția lui, avea o criză de ficat.* (M. Sorescu, *Trei dinți din față*); d) raport concesiv: *O lume-ntreagă înțelegea, Tu nu m-ai înțeles.* (M. Eminescu, *Pe lângă plopii fără soț*); e) raport temporal-cauzal: *Clopoțelul zbârnâi a doua oară, Gaston deschise ușa.* (L. Rebreanu, *Adam și Eva*); f) raport completiv: *Știi, lucrurile sunt ireversibile.* (M. Sorescu, *Trei dinți din față*); g) raport temporal-condițional: *Vei pleca, îi vei*

înțelege mai bine situația. (M. Sorescu, *Trei dinți din față*,); h) raport condițional: *Știi ce să facem, învață-ne tu*. (N. Filimon, *Ciocoii vechi și noi*)

- Pentru izolarea propozițiilor subordonate atributive explicative în cadrul frazei: *Ca un copil, pe întuneric, care vrea să-și țină firea și deodată tace, înspăimântat de propriu-i glas*. (W. Faulkner, *Pe patul de moarte*)
- Pentru a izola o propoziție subordonată completivă plasată în prepoziția regentei: *A cui era, Dumnezeu s-o știe* (I. Druță, *Balada celor cinci motănași*). În celelalte două poziții (în mijloc și după regente) completiva nu se desparte prin virgulă.
- La izolarea unei subordonate de loc, în cazul în care aceasta este antepusă regentei sau când este postpusă, dar între verbul-predicat al regentei și subordonata de loc sunt inserate alte părți de propoziție: *Unde fricosul prăpădește, voinicul găsește; La jumătate de ceas, după ce treci de sat, ajungi în fața Grohotișului, pisc prăpăstios pe care trebuie să-l treci*. (A. Russo, *Piatra Teiului*)
- Pentru a izola subordonatele temporale în următoarele cazuri: a) când stau înaintea regentei: *Abia când colții blestemaților erau la o șchioapă de blană, mâța se aduna ghem, scotea un șuierat scurt și atât de sălbatic, încât potăile își vedeau de treabă, prefăcându-se că au vrut să facă și ele o glumă*. (I. Druță, *Balada celor cinci motănași*) și b) când stau după regentă, dar cu condiția de a fi la o distanță mai mare de la verbul-predicat al

propoziției regente: *Când se întâmpla de-o băteau pe Rusanda acasă, ea fugea la bunică-sa și umbla vreo trei zile cu ochii roșii, până nu venea tată-său s-o ieie acasă...* (I. Druță, *Frunze de dor*)

- Pentru a delimita subordonatele modale antepuse regentei sau postpuse în caz că ele sunt distanțate de verbul-predicat al propoziției regente. Aceste subordonate se introduc în cadrul frazei cu ajutorul jonctivelor *cum, fără* + conjunctiv, *așa cum, decât* + conjunctiv, *întocmai cum, cât, precum, parcă, de parcă, încât, ca și cum*, cu ajutorul modului conjunctiv, al lui *fără măcar* + conjunctiv, *tot așa cum, altfel de* etc.: *Precum soarele și luna provoacă marea pe pământ, tot așa steaua aceasta trebuie să fi stârnit marea pe suprafața solara.* (Camil Petrescu, *Patul lui Procust*); *Bologa îl asculta din ce în ce mai mohorât, fără să mai rostească un cuvânt.* (L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*)
- Pentru a separa în cadrul frazei o subordonată cauzală plasată în orice poziție. Acest tip de subordonată se introduce prin următoarele elemente de relație: *pentru că, fiindcă, deoarece, căci, de aceea că, întrucât, din cauză că, de vreme ce* (cu sens de *fiindcă*), *dat fiind că, sub motiv că, sub pretext că, știut fiind că, pe cât, din moment ce* etc.: *Era curios s-o cerceteze, căci zece ani a purtat-o în trupul lui, dar, pe de altă parte, atâta l-a durut, încât nici n-avea ochi s-o vadă.* (I. Druță, *Urme*)

- Pentru a separa subordonatele finale în prepoziția, interpoziția și în postpoziția regentei, în caz că finala este îndepărtată de verbul-predicat al acesteia. Jonctivele subordonate finale sunt: *pentru ca* + conjunctiv, *ca* + conjunctiv, conjunctiv, *cu scopul ca* + conjunctiv, *pentru ca nu cumva* + conjunctiv, conjunctiv + *nu cumva* + conjunctiv, *dacă*, *până ce*, *doar* (cu sens final) *numai* + conjunctiv (*numai să...*): *În grădina tantei Ghenca, înfloriseră, nici vorbă, daliile legate la mijloc cu o sfornică, pentru ca mijlocul lor feciorelnic să nu se răsfrângă.* (G. Călinescu, *Cartea nunții*)
- La izolarea propozițiilor subordonate condiționale în toate pozițiile posibile. Aceste subordonate se introduc în frază cu ajutorul jonctivelor *dacă* (cel mai frecvent), *de*, *când*, *odată ce*, *numai că*, *în caz că*, *cu condiția să*, *din moment ce*, cu ajutorul modului conjunctiv, al adverbului *cum* etc.: *De-i frig, de plouă, de bate vântul, în fiecare dimineață pe podul din marginea satului răsar doi copii.* (I. Druță, *Frunze de dor*); *Să-i acorde protecție Păpușii, dacă dreptatea o cerea.* (I. Kadare, *Păpușa*)
- Pentru a despărți de regentă propozițiile subordonate concesive în toate pozițiile posibile. Lianții subordonatelor concesive sunt: *măcar că*, *deși*, *cu toate că*, *fie*, *chiar dacă*, *chiar de*, *cât*, *chiar* + conjunctiv, *oricât de*, *cât de*, *în pofida faptului că* etc.: *Oricât aş încerca să-mi imaginez intrarea Păpușii, ca tânără nevastă, în anul 1933, în casa soțului, n-am reușit niciodată.* (I. Kadare, *Păpușa*); *Mama, chiar dacă pentru multe altele ar fi putut părea*

misterioasă, nu făcea un secret din faptul că nu-i plăcea casa noastră. (I. Kadare, Păpușa); Era bine, firește, cu toate că nu prea înțelegeam ce se cheamă la dânsul bine. (I. Druță, Șoapte de nuc)

- La delimitarea punctuațională a subordonatelor consecutive, ele arătând rezultatul, urmarea unei acțiuni (sau calități) exprimate de verbul-predicat din propoziția regentă. Aceste propoziții au multe tangențe cu subordonatele modale. Consecutivele sunt plasate, de regulă, în postpoziția regentei, introducându-se în fraze prin jonctivele: *așa că, încât, așa încât, astfel încât* ș.a.: *Părea așa de ireală în desăvârșirea ei, încât de multe ori mă întrebam dacă nu visez un vis cu o zână care îi cântă logodnicului ei, în patul de cleștar, din fundul mării...* (M. Drumeș *Elevul Dima dintr-a șaptea*)
- Pentru a izola propozițiile subordonate opoziționale, introduse, de cele mai multe ori, prin locuțiunea *în loc* + conjunctiv. Aceste subordonate pot să apară în toate trei poziții: *Și, în loc ca oamenii să repare oarecum relația alterată dintre cele două familii, ei făceau exact contrariul.* (I. Kadare, *Păpușa*)
- La separarea subordonatelor circumstanțiale cumulative, ele exprimând „un raport de adăugare, alăturare, acumulare”: *Pe lângă că era bună, Ana era tânără și frumoasă, sprintenă și mlădioasă.* (I. Slavici, *Moara cu noroc*)
- Pentru a separa de regentă subordonatele de relație plasate în prepoziția acesteia: *În ceea ce privește intențiile acuzatului, era*

și el de părere că nu putea fi vorba nici de hoție, nici de omor.

(M. Sadoveanu, *Venea o moară pe Siret*)

Pentru a separa de regentă subordonatele de excepție plasate în prepoziția acesteia: *În afara faptului că era uriașă, casa era veche și sumbră.* (I. Kadare, *Păpușa*)

II. SITUAȚII DIFICILE DE PUNCTUAȚIE

Cazuri speciale de utilizare a virgulei în cadrul propoziției (virgula stilistică)

- La predicate nominale exprimate prin substantive, cu elipsa verbului copulativ.
- La predicate nominale simple exprimate prin adjective cu elipsa verbului *a fi*, după formula: NP +[,] + S.
- La predicate nominale eliptice de verbul copulativ și având un nume predicativ exprimat prin substantive și adjective cu determinative, după formula: NP (N et Adj) + [,] + S.
- La predicate nominale neeliptice de verbul copulativ și plasate înaintea substantivului.
- La substantive, adjective și participii cu o dublă referire (la un nume și la un verb-predicat) și cu o dublă funcție (de nume predicativ și de complement circumstanțial).
- La complemente circumstanțiale instrumentale, când acestea sunt plasate înaintea verbului-predicat și sunt accentuate în mod tranșant.
- La complemente circumstanțiale opoziționale.
- La complemente circumstanțiale cumulative.
- La complemente circumstanțiale concesive.
- La complementele circumstanțiale de excepție.
- La complementele circumstanțiale de relație.
- Mai pot fi izolate prin semnul *virgula* și alte tipuri de complemente circumstanțiale, și anume:

- a) modale exprimate prin comparații (cu adverbul *ca*), plasate în interiorul propoziției și având virgule la ambele lor laturi;
- b) temporale, de loc ș.a. așezate în prepoziție și interpoziție. Izolarea lor are loc numai atunci când se insistă asupra mesajului pe care îl comportă.

B. Cazuri de utilizare constantă a virgulei în cadrul frazei

- La subordonate opoziționale:
 - a) în antepoziție;
 - b) în interpoziție;
 - c) în postpoziție.
- La subordonate cumulative.
- La subordonate de relație antepuse.
- La subordonate completive antepuse.
- La vorbirea directă, servind pentru a despărți cuvintele autorului.

C. Apariția virgulei înaintea conjuncției *și* (în unele cazuri)

- Uneori ambianța lexico-semantică și sintactică este de așa natură încât *și* capătă sens adversativ. În asemenea cazuri, conjuncția *și* poate fi ușor substituită prin una din conjuncțiile adversative *iar*, *dar*, *însă*, *ci*, *da* etc.
- Construcțiile participiale explicative inserate în mijlocul propoziției pot „provoca” virgula înaintea conjuncției *și*.

- Apozitiile desfășurate în cadrul unei propoziții se pun între virgule, pentru că sunt însoțite de o anumită intonație distinctă.
- O categorie asemănătoare cu apozitiile desfășurate formează precizările atributive, plasate între virgule.
- Când se izolează o construcție comparativă, de asemenea, se pune o virgulă înaintea conjuncției *și*.
- La izolarea complementelor exprimate prin construcții gerunziale, înaintea lui *și* apare virgula.
- Când se face o pauză sensibilă după o construcție infinitivală plasată în interiorul propoziției sau frazei.
- Virgula înaintea lui *și* se utilizează în caz dacă într-o propoziție se întâmplă să fie mai multe componente circumstanțiale de același fel.
- Izolându-se de restul propoziției vocativele și cuvintele de adresare, se poate obține virgula înaintea lui *și*.
- Diferite grupe de cuvinte și propoziții incidente, exprimând atitudinea emițătorului față de cele relatate, se despart în vorbire de restul propoziției prin pauze și printr-o anumită intonație, iar în scris se izolează prin diferite semne de punctuație.
- Dacă în propoziții izolăm diferite interjecții, *și* poate fi precedat de o virgulă.

D. Virgula înaintea lui *și* în cadrul frazei se utilizează:

- La despărțirea prin virgule a unei propoziții subordonate atributive explicative (cele determinative nu se izolează).
- Dacă într-o frază izolăm o subordonată temporală.
- Când fraza este întretăiată de o propoziție subordonată de loc.
- La izolarea subordonatelor modale.
- Dacă fraza conține o subordonată cauzală ce se izolează din ambele părți.
- Când în cadrul frazei apar propoziții subordonate finale.
- La despărțirea de restul frazei a propozițiilor subordonate condiționale.
- La izolarea propozițiilor subordonate concesive din interiorul unei fraze.

E. Apariția virgulei înaintea lui *să*

- Când se izolează un vocativ.
- Când se izolează diferite cuvinte incidente.
- Când se izolează o apozitie.
- Când se izolează diferite complemente circumstanțiale.
- Când se izolează o construcție (gerunzială, participială, infinitivală).
- Când se izolează o propoziție subordonată atributivă în cadrul frazei.

- Când se izolează o subordonată temporală ce stă înaintea regentei.
- Când se izolează o subordonată condițională plasată înaintea principalei.
- Când se izolează o propoziție subordonată cauzală.

Bibliografie

1. Bărbuță, I. *Punctuația în limba română (Norme și exerciții)*. Chișinău, 2009.
2. Bărbuță, I. *Limba română (Gramatică, ortografie, punctuație)*. Chișinău, 2004.
3. Beldescu, G. *Punctuația în limba română*. București: Gramar, 2004.
4. Bulgăre, Gh. *Cultură și limbaj*. București, 1996.
5. Ciobanu, A. *Punctuația limbii române*. Chișinău: Universitas, 2000.
6. *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*. București, 2000.
7. Guțu Romalo, V. *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*. București, 1973.
8. Rădulescu, I.Ș. *Să vorbim și să scriem corect*. București, 2002.